

Asia: VN/25959/2022

Valtioneuvoston asetus hyvinvointialueiden rahoituksesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Yleistä asetuksesta

Hyvinvointialueiden rahoitus on turvattava myös voimakkaan inflaation vallitessa.

2. Hyvinvointialueindeksin laskenta (1 §)

Hyvinvointialueiden hintaindeksissä painotetaan yleistä ansiotasoindeksin muutosta 0,60, kuluttajahintaindeksin muutosta 0,30 sekä hyvinvointialueiden sosiaaliturvamaksujen muutosta 0,10.

Hyvinvointialueindeksin kertoimet eivät huomioi riittävästi tämänhetkistä inflaatiotasoa eikä indeksi näin laskettuna kuvaa hyvinvointialueiden todellista vuoden 2023 rahoitustarvetta.

Henkilöstökustannusten painoarvo on sinänsä perusteltu, sillä henkilöstökustannukset muodostavat merkittävän osan hyvinvointialueen kustannusrakenteesta. Tämänhetkisessä toimintaympäristön tilanteessa

kuluttajahintaindeksin painotus tulisi kuitenkin olla esitettyä suurempi.

3. Rahoituksen määräytymistekijöiden perushinnat vuodelle 2023 (2 §)

Perushinnoissa tulisi ottaa huomioon hyvinvointialueiden lakisääteisten tehtävien muutosten taloudelliset vaikutukset täysimääräisesti. Vuodelle 2023 lakisääteisiin tehtävämuutoksiin osoitettu lisärahoitus ei kata tehtävämuutosten todellisia kustannusvaikutuksia.

4. Hyte-kertoimen indikaattorit, niiden painokertoimet ja laskennassa käytettävät tilastotiedot (3 §)

Hienoa, että myös hyvinvointialueella otetaan käyttöön HYTE-kertoimen indikaattorit, jotka kannustavat hyvinvointialueita hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen, joka on sote-järjestämislain 7§ mukainen hyvinvointialueen tehtävä siltä osin kuin tehtävä kytkeytyy hyvinvointialueen muihin lakisääteisiin tehtäviin.

HYTE-kertoimen toimintaa ja voimavaroja kuvaavista indikaattoreista haasteellisia ovat erityisesti koulukuraattorin työpanoksen määrä viikossa jaettuna 100 oppilaalla ja koulupsykologin työpanoksen määrä viikossa jaettuna 100 oppilaalla. Sinällään nämä indikaattorit kuvaavat hyvin sitä, ovatko ennaltaehkäisevän terveydenhuollon resurssoinnit tältä osin kunnossa. Hyvinvointialueen toimien lisäksi kuitenkin tulisi huomioida se, että tarvitaan myös koulutuspoliittisia päätöksiä, jotta saadaan riittävästi koulupsykologeja ja -kuraattoreita. Tällä hetkellä näiden ammattiryhmien osaajia on varsin haasteellista saada avoimna oleviin työtehtäviin.

Toiminnan tulosta kuvaavat indikaattorit vaativat laajaa ja vuosia kestävästä monialaista yhteistyötä. Useampi näistä indikaattoreista (kolme viimeisintä) kuvaa sitä, että asukkaalla on jo työ- ja toimintakyvyn puutetta, joiden syyt ovat moninaisia ja asukas on työelämän ulkopuolella. Nämä indikaattorit vaativat käytännössä laajaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä ja alueella tarkempaa selvitystä siitä, millainen työ- ja toimintakyvyn puute on yleisimmin taustalla. Nämä indikaattorit ovat hyviä siten, että ne estävät osaoptimoinnin ja näistä ei voi saada niin sanotusti pikavoittoja.

HYTE-painokertoimet ovat hyvät ja tilastotiedot ok. On hyvä seurata vuosien varrella, että indikaattorit toimivat todellakin kannusteena ja ohjaavat toimintaa ennaltaehkäisevään hyvinvoinnin ja terveydenedistämistyöhön.

HYTE-kertoimen merkitys hyvinvointialueiden saamaan rahoitukseen voisi olla suurempikin ja siten se osaltaan kannustaisi vielä enemmän ennaltaehkäiseviin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpiteisiin.

5. Pelastustoimen rahoituksen riskiruuutujen riskitason laskenta, riskikertoimen tekijät ja niiden painokertoimet (4 §)

Rahoitusperusteiden tulisi pohjautua mahdollisimman laajaan ja ajankohtaiseen tutkimustietoon kansainvälistä vertailua unohtamatta. Tällä hetkellä esitetyt rahoitusperusteet eivät ole tasapuolisia valtakunnallisesti. Rahoitusperusteet eivät myöskään kata todellisia onnettomuusriskejä eivätkä siten edusta kokonaisvaltaisia riskivaikutuksia. Erityisesti vaikutukset elinkeinoelämään ja työllisyyteen on jätetty huomiotta. Esimerkiksi suuret matkailu- ja tapahtumakeskittymät, kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet sekä vapaa-ajan asukkaiden oleskelusta aiheutuvat riskimuutokset tulisi nostaa esille.

Väestön ikärakenne ja muu segregatio tulisi ottaa huomioon myös pelastustoimen riskiperusteisessa rahoituksessa. Myös ilmastonmuutoksen seurauksena pitkäkestoiset maastopalot ovat yksi merkittävimmistä pelastuslaitoksille kustannuksia aiheuttavista riskeistä toteutuessaan, mutta rahoitusperusteissa tätä ei huomioida. Tässä voisi hyödyntää vuoden 2022 aikana Suomeen laadittuja metsien paloaineistyyppisiin pohjautuvia syttymisherkkyyss- ja latvapaloriskikarttoja.

Puolustusvoimien kohteiden riski ei määrity pelkästään henkilömäärän perusteella, vaan myös toiminnan laatu vaikuttaa, esim. ilmavoimien lennoston riskit ovat korkeammat kuin maavoimien varuskunnan. Radikaalisti muuttuneen turvallisuustilanteen vuoksi myös poikkeusoloihin liittyvät alueelliset sekä paikalliset riskit esimerkiksi kriittiseen infrastruktuuriin liittyen tulisi huomioida jatkossa, jotta myös varautumiseen vaadittavia kustannuksia saataisiin katettua.

6. Rahoituslaskelmien tarkistaminen vuonna 2023, kuntien takautuvien palkkaharmonisaatiokustannusten huomioon ottaminen (7 § 1 mom.)

-

Pesonen Katri
Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymä - talousjohtaja Kari Janhonen,
Pohjois-Savon hyvinvointialue